

Wolfgang Amadeus Mozart (1756.-1791.)

Jedan od najpoznatijih skladatelja u glazbenom stilu klasike, jest Wolfgang Amadeus Mozart, rođen u austrijskom gradu Salzburgu 1756. godine. Otac Leopold koji se bavio glazbom, rano otkriva dječakovu nadarenost želeći je unovčiti. Mozart smatran čudom od djeteta u trećoj godini improvizira na klaviru, u petoj sklada, a u jedanaestoj piše prvu operu, u trinaestoj prima mjesto koncertnog majstora salzburškog nadbiskupa, a u četrnaestoj godini prima prvu nagradu u Italiji. Leopold s petogodišnjim dječakom i starijom kćerkom, posjećuju Beč i koncertiraju na dvoru cara Josipa I. Tu je bila prisutna i carica Marija Terezija koja ga htjede poljubiti, ali on se izmakne, rekavši: Dopustite da vam poljubim ruku.

Nakon turneje po Austriji, do 1763. godine, Mozart obilazi sve veće njemačke gradove, gdje se susreo s pjesnikom Johannom W. Goetheom. Iste godine na pariškom je dvoru u Versaillesu gdje svira pred Marijom Antoinettom. Godine 1764. na nastupima je u Londonu gdje se divi Händelovu stvaralaštvu.

Nepogrješiv sluh i pamćenje

Mozart je imao nepogrješiv sluh i pamćenje. U Rimu je jednom zgodom, kad mu je bilo četrnaest godina, položio je najteži ispit svoje nadarenosti. Godine 1770. prisustvovao je izvedbi zborne kompozicije Miserere mei Deus, uvaženog majstora Allegrija. Kompozicija je bila četveroglasna i peteroglasna, a pri kraju čak deveteroglasna. Zbog naročitog uspjeha, koji su imali s izvedbom ovoga djela, pjevači zbora nisu željeli, da kompozicija dođe u ruke drugim zborovima. Ljubomorno su čuvali partituru, te nikome nisu dopustili prepisati djelo.

Mali je Mozart pažljivo slušao izvedbu, a kad je došao kući, po sluhu i pamćenju napisao je čitavu kompoziciju. Kasnija usporedba s originalom dokazala je, da je u cijelosti sve zabilježio bez pogreške.

Lakoća skladanja

Kad je postao priznati skladatelj, pripovijedalo se o lakoći njegova skladanja. Više puta znao je raditi po čitave noći, pogotovu ako je primio narudžbu na kratak rok. Tako je tokom jednog dana i noći na narudžbu direktora opere iz Pragu trebao napisati, uvertiru opere Don Juan. U predvečerje, na upit kako to namjerava napisati, odgovara: Ne brinite! Sve je unutra u mojoj glavi! Noći je prionuo uz posao, a da ne bi zadrijemao, zamolio je svoju ženu Konstancu, da sjedne uz njega i zabavi ga pričanjem. Pričala mu priče o Aladinu, Pepeljuzi i druge. Uz to je radio, ali bi na trenutke zadrijemao. Uvidjevši da od takvog rada neće biti prave koristi, Konstanca ga nagovori, da odspava barem jedan sat. Za sedam sati ujutro, već je bio naručen prepisivač. Uvertiru i rukopis ipak je na vrijeme predao. Kad se u bečkom kazalištu prvi put izvodila opera «Don Juan», izvedbi je prisustvovao sâm car s pratnjom. Nakon završetka predstave, car pozove Mozarta u svoju ložu i reče: Koliko divnih nota!, a Mozart ponosno reče: Veličanstvo, ni jedna suviše!

U skladanju nije mnogo vodio računa o ukusu publike. Na primjedbe da je njegov Don Juan nerazumljiv slušateljstvu reče: Nije mi stalo ni do čijeg mišljenja, ja sam to djelo napisao za sebe i još dvojicu prijatelja. Nekom zgodom mlađi čovjek skladatelja zapita: Maestro, kako se komponira simfonija? Vi ste još vrlo mladi!, odgovori mu Mozart. Zašto ne biste počeli s baladama? Pa, vi ste komponirali simfoniju, kad ste bili još mnogo mladi. Imali ste samo devet godina. Točno!, složi se Mozart. Samo ja nisam nikoga pitao, kako se to radi.

Čitajući njegova pisma neobičan dojam ostavlja mnoštvo sočnih izraza i pravopisnih pogrešaka, čemu je razlog nedostatak njegova osnovnog obrazovanja. Međutim, bio je svjestan svoje vrijednosti i samopouzdanje je crpio iz glazbene nadarenosti. Rado se kretao u društvu plemstva i uživao bi kada bi se plemići prema njemu odnosili kao prema sebi ravnomu. Nekom zgodom izazvan od jednog plemića reče mu: Ponosan sam što nemam „plave krvi“, možda bih tada na vas nalikovao.

Njegovi suvremenici smatrali su ga najboljim europskim skladateljem. Mozart je cijenio velike skladatelje od kojih je imao što naučiti, primjerice Johana S Bacha ili svojega prijatelja Franza J. Haydna. Međutim za manje talentirane, rijetko je imao lijepu riječ. Umro sam od smijeha. ili Mnogo sam se smijao na njegov račun, često su primjedbe na sviranje manje nadarenih kolega.

Val prosvjetiteljskih i liberalnih ideja, koje su se pojavile u drugoj polovici 18. stoljeća utjecale su i na Mozarta. To ga je 1784. vjerojatno dovelo i do pristupanja tajnome društvu slobodnih zidara (masona), za koje je komponirao i neke poznate skladbe. Masonstvo je do smrti utjecalo na njegov životni pogled. Slobodnozidarska simbolika, odjeknula je u njegovoj posljednjoj operi Čarobna frula.

Član masonske lože

Mozartov otac Leopold bio je primljen u ložu Dobročinstvo, a kasnije promaknut u drugi stupanj lože Stvarni sklad. Tim povodom W. A. Mozart napisao je pjesmu Putovanje kolege slobodnog zidara. Mozart je još od djetinjstva imao veze s masonima. Kao jedanaestogodišnjaka od vodenih kozica liječio ga je ugledni mason dr. Wolff. Sa sedamnaest godina sklada glazbu za dramu masona Tobiasa von Geblera Thamos, kralj Egipta u kojoj se prikazuju masonski obredi i simboli. Mason Otto von Gemmingen zamolio je Mozarta da napiše glazbu za melodramu nastalu prema Voltairevoj drami Semiramida. Mozart je oduševljen narudžbom, pa nudi glazbu besplatno napisati. Vjerojatno je Gemmingen poslije nagovorio Mozarta da se pridruži masonskoj organizaciji. u koju je primljen 1784. godine. Joseph Haydn vjerojatno pod utjecajem prijatelja Mozarta, zatražio je članstvo u toj loži.

Masonske pjesme posvuda su pjevane, dok je Mozart prisustvovao masonskim obredima, na kojima je nosio njihovu pregaču na kojoj su prikazani Salomonov hram, zidarski alat i košnica – simbol marljivosti. U to vrijeme carica Marija Terezija, njezin suprug Franjo I. i sin Josip bili su povezani s masonima. Iako je bila pobožna katolkinja, carica nije provela papinske bule iz 1735. i 1751. glede rada slobodnih zidara, jer je njezin suprug bio mason. Pored zabrane nekima nije bilo protuslovno da katolik bude i mason, pa se Mozart nikad nije odrekao svoje vjere. Ipak je bilo teško pronaći svećenika da mu na smrti podjeli bolesničko pomazanje, jer su njegove veze s masonima bile dobro poznate. Nakon smrti Franje I. zabrana je stupila na snagu i uslijedio je progon masona. Liberalniji osip II. ukinuo je zabranu kad je postao car, te je početkom njegove vladavine masonstvo doživjelo procvat.

Glazba je masonima bila jako važna. Vjerovali su da širi dobre misli i slogu među članovima. Sastanci su počinjali i završavali jednostavnim pjesmom u narodnom duhu uz pratnju orgulja pisane za muške glasove. Među najpopularnijim Mozartovim masonskim djelima, bila je kantata Masonska radost. Često im je pomagao, pa kad je i sâm bio u oskudici. Nastupao je i na dobrotvornim koncertima, kako bi pomogao siromašnijim kolegama masonima. Poslije 1785. više nije otvoreno pisao masonsku glazbu do 1791. posljednje godine života, kada je ponovno skupio hrabrosti suočiti se sa svojom i ženinom bolešću, rastućom neimaštinom i napetom političkom situacijom.

Posljednje Mozartovo dovršeno djelo je Mala masonska radost. Piše: „Poludjeli su za mojom kantatom! Da ne znam da sam napisao i bolje stvari, pomislio bih da mi je to najbolje djelo“. Masonske pjesme skladale su se i posvuda pjevale, dok je Mozart prisustvovao njihovim obredima na kojima je nosio masonsku pregaču.

Od oskudice do bijede

Pri kraju života skladatelj je zapao u veliku bijedu. Prema jednoj zgodi nekoliko mjeseci prije smrti, šetao je obalom Dunava, gdje ga susretne neki prosjak i zatraži milostinju. „Oh!, usklikne Mozart na žalost, nemam ni novčića, ali zahvaljujem ti na pitanju. Da nije bilo tebe, sada bih bio na dnu rijeke.“ U pismu prijatelju iz 1790. čitamo: „Prisiljen

sam posuđivati novac kod raznih lihvara i gulikoža. Pravi prijatelji sve su rjeđi. Zaklinjem vas svim na svijetu, da me ne zapustite i ne uskratite mi prijateljsku pomoć.“ Njegova žena Constanca iscrpljena uzastopnim porođajima, ozbiljno se razboljela pa je zaradeni honorar brzo otišao na liječnike i lijekove.

Od šestero djece koja su se rodila u devetogodišnjem braku Constance i Wolfganga, samo je dvoje preživjelo djetinjstvo: Karl Thomas i Franz Xaver. Obojica su bili glazbeno nadareni, ali se jedino Franz Xaver profesionalno bavio glazbom. Zajedničke godine u braku su im bile sretnе, unatoč poplavi glasina koje su nastale zbog Mozartove vesele prirode, ljubavi za ples i zabavu te zbivanja šala sa suprotnim spolom. Ipak Mozart je ostao duboko religiozan. Jednom je napisao: Nikad se nisam tako usrdno molio, ispovijedao i bio pobožan kao s njom.

Više od drugih velikih skladatelja Mozart je imao sposobnost nositi novu skladbu u glavi, toliko dorađenu da je rijetko nešto mijenjao u partituri. Engleski skladatelj Thomas Attwood, koji je stanovao s Mozartovima u Beču, zapisao je kako bi Mozart nakon jela presavijao ubrus, a zatim otišao u drugu sobu i napisao cijeli stavak.

Posljednje djelo «Requiem» - Misa za pokojne

Nekoliko mjeseci prije smrti Mozart je primio anonimno pismo u kojem mu neznamac izražava divljenje i poštovanje, te ga moli, da u što kraćem roku napiše glazbu za posmrtnu misu Requiem prigodom smrti nekog njegova prijatelja. Neobični sadržaj pisma Mozart je priopćio svojoj ženi i s njom u dogovoru zatražio honorar od 50 dukata. Stranac je prihvatio ponudu, uz obećanje, da će isplatiti i dodatak, bude li djelo na vrijeme gotovo. „Ne trudite se otkriti, tko je naručilac, majstore, jer taj želi ostati u tajnosti i ostat će.“ Teška mu je bolest neizrecivo otežavala posao.

Smrt - naša životna pratiteljica

Suočen sa smrću 7. rujna 1791. piše prijatelju: Ne bojim se ničeg više! Osjećam, moje me umorno tijelo opominje: 'Otkucat će uskoro zadnji čas! Morat ću umrijeti.' Stoga sam na kraju svojih snaga, prije no što sam se smio obradovati uspjehu svoga rada. Život je bio tako lijep! Moje je djetinjstvo bilo puno sunca, sreće i sjaja! Nisam i ne mogu biti jači od sudbine, a nisam ni pozvan, da sâm odmjerim granicu izbrojenim danima svoga života. Pokorit ću se; moram se pokoriti, ali najprije moram svršiti Requiem, svoj requiem... Requiem, ipak sâm nije stigao za života dovršiti.

Razmišljajući o smrti na drugom je mjestu zapisao: Smrt je istinski konačni cilj našega života. Zbog toga mi je tijekom nekoliko godina postala prijateljicom... Zahvaljujem Bogu što mi je udijelio sreću da sam imao prilike razmišljati o smrti kao ključu za ulazak u naše istinsko blaženstvo.

Pokopan u neoznačeni grob

Posljednje godine Mozart je proživio u brigama, uzrokovanim bolestima i novčanim problemima. Iza sebe je ostavio 1000 guldena duga. Car Leopold pomogao je njegovoj udovici da sve isplati. Pred kraj života ravnatelj bečkog kazališta pozvao ga je da napiše operu u narodnom duhu. Na tekst Emanuela Schikanndera, napisao je glazbu za nepuna tri mjeseca. Osam tjedana prije smrti izvedena je Čarobra frula u jednom bečkom kazalištu. Uspjeh je bio velik, ali je došao prekasno. Mozart je bio iscrpljen i bolestan da nije mogao uživati u izrazima najvećih pohvala i priznanja, što su mu stizale iz cijele Austrije.

Premинуo je 1791. s 35 godina od zarazne upale bolesti bubrega. Kad je trebao biti sahranjen vladalo je strahovito nevrjeme, pa su ga grobari pokopali prema nahođenju u zajednički neoznačeni grob s još troje odraslih, kako se tada u Beču običajno postupalo s tijelima svih koji nisu bili plemići. Siromahe bi pokapali u vrećama. Računi dokazuju da je Mozart bio pokopan u lijesu, što tada nije bilo jeftino. Međutim, bečki grobari nisu označili mjesto pokopa, tako da ni Constanca nije mogla pronaći grob svojega supruga. Nedugo zatim posmrtno su ostatke svih ljudi pokopanih 1791. prenijeli na drugo, također neoznačeno mjesto, te se zbog toga do danas ne zna gdje je grob toga velikog skladatelja.

Dva mjeseca nakon Mozartove smrti u Beču je s velikim uspjehom postavljena praizvedba opere *Il matrimonio segreto* Domenica Cimarosija (1749.-1801). Nekom zgodom u društvu glazbenika i slikara razgovaralo se o skladateljima, pa se dogodilo da je u raspravu uvučeno i Mozartovo ime. Jedan je mladi slikar htio osobito izdići Cimarosija pa je rekao: Smatram da naš Cimarosa daleko nadmašuje Mozarta. Maestro se zažari i skoči: Ja nadmašujem Mozarta? Što biste vi mislili o čovjeku koji bi bio toliko drzak i glup pa ustvrdio kako ste vi bolji od Raffaela?